

บทที่ ๓

หลักการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา)

พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธธรรมในฐานะพระธรรมทูต ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้กล่าว ถึงความเป็นมาของพระธรรมทูตในประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคใต้ เพื่อเชื่อมโยงกับหลัก การเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

๓.๑ ประวัติพระธรรมทูตในประเทศไทย

๓.๒ การเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ในฐานะพระธรรมทูต

๓.๓ การเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ตามแนวพุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓.๔ หลักการและแนวคิด ในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา)

๓.๕ กลยุทธ์ในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา)

๓.๖ ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา)

๓.๗ คุณสมบัติของนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ ของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา)

๓.๑ ความเป็นมาของพระธรรมทูตในประเทศไทย*

งานพระธรรมทูตยุคเริ่มแรกในประเทศไทย กรมการศาสนาได้ฟื้นฟูจัดให้มีงานพระธรรมทูตขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ถึง ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยมีความมุ่งหมายให้ประชาชนยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ให้มีศีลธรรมประจำใจ มีความเคารพรักต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชนที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ได้ทดลองดำเนินงาน

* กองงานพระธรรมทูต , ประวัติพระธรรมทูต, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.ddhad.org/?file=page&op=history> [๕ มี.ค. ๒๕๕๖].

โดยอาราธนาพระเถระผู้ใหญ่เป็นหัวหน้าคณะอำนวยการ จัดส่งพระสงฆ์ออกจาริกประกาศ พระศาสนาในที่ต่าง ๆ

มหาเถรสมาคม มีมติให้รับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบของพระธรรมทูตนี้เป็นกิจกรรมถาวร โดยตั้งเป็นกองงานพระธรรมทูตขึ้น ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นต้นมา โดยมอบหมายให้สมเด็จพระวันรัต (ปุ่น) เป็นแม่กองงานพระธรรมทูต สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์) เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต รูปที่ ๑ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ธีร์) เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต รูปที่ ๒

ครั้นต่อมา เมื่อสมเด็จพระวันรัต ได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระมหาธีรวงศ์มรณภาพ มหาเถรสมาคมจึงมีมติมอบให้พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ เป็นแม่กองงานพระธรรมทูต และมอบให้พระพุทฺธพจนวราภรณ์ (ทองเจือ) เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต รูปที่ ๑ มอบให้พระพรหมคุณาภรณ์ (เกษม) เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต รูปที่ ๒

ต่อมาพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ ได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระธีรญาณมุนี และได้มรณภาพ มหาเถรสมาคมจึงมีมติมอบให้พระพุทฺธพจนวราภรณ์ (ต่อมาได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระพุฒาจารย์ (ป๋วย) เป็นแม่กองงานพระธรรมทูต และมอบให้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ปัจจุบันได้รับสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระพุฒาจารย์) เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต รูปที่ ๑ และมอบให้พระธรรมธีรราชมหามุนี (ต่อมาได้รับสถาปนาขึ้นเป็นพระธรรมปัญญาบดี และปัจจุบันได้รับสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์) เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต รูปที่ ๒

การบริหารงานพระธรรมทูต ได้แผ่ขยายขอบข่ายงานเป็นหลายฝ่าย แต่ยังขาดระเบียบที่จะให้พระธรรมทูตได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ในการประชุมปัจฉิมนิเทศงานพระธรรมทูต ที่ประชุมจึงมีมติให้วางระเบียบขึ้น เพื่อความสะดวกต่อการปฏิบัติงาน เพราะแต่เดิมมานั้นยังไม่มีระเบียบเพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติได้

พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้มีคำสั่งแม่กองงานพระธรรมทูต แบ่งคณะทำงานเพื่อดำเนินการในเรื่องนี้ออกเป็น ๒ คณะ ซึ่งคณะทำงานชุดแรกเรียกว่า คณะทำงานปรับปรุงงานพระธรรมทูต คณะทำงานชุดนี้ได้ประชุมพิจารณาข่างระเบียบแล้วนำเสนอที่ประชุมปัจฉิมนิเทศเพื่อพิจารณา

คณะทำงานชุดที่ ๒ เรียกว่า คณะทำงานพิจารณาข่างระเบียบกองงานพระธรรมทูต ซึ่งคณะทำงานชุดนี้ ได้พิจารณากลับกรองระเบียบดังกล่าวเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงงานพระธรรมทูตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การบริหารงานพระธรรมทูตในประเทศไทย จึงได้ถือ “ระเบียบกองงานพระธรรมทูต” นี้เป็นหลักปฏิบัติสืบมา

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ สมเด็จพระพุทธปาพจนบดีได้มรณภาพ มหาเถรสมาคมจึงมีมติให้สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (เกี้ยว) เป็นแม่กองงานพระธรรมทูต และสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง) เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต รูปที่ ๑ และให้สมเด็จพระมหามุนีวงศ์ (อัมพร) เป็นรองแม่กองงานพระธรรมทูต รูปที่ ๒

๓.๒ การเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ในฐานะ

พระธรรมทูต

งานพระธรรมทูตนับเป็นผลงานการเผยแผ่พุทธธรรมที่โดดเด่นที่สุดของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นพระธรรมทูตจังหวัดระนอง ซึ่งเป็นพระธรรมทูต สายที่ ๘ ตามระเบียบกองงานพระธรรมทูต และในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับมอบหมายเป็นหัวหน้าคณะธรรมโฆษณ์สัญจร ประกาศพระศาสนาและผลงานพระพุทธานุภาพ สายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ จังหวัดนครราชสีมา, บุรีรัมย์, สุรินทร์, อุบลราชธานี, มหาสารคาม, สกลนคร, อุตรดิตถ์, เลย และเพชรบูรณ์ นอกจากนี้ท่านยัง เป็นพระธรรมทูตประจำสำนักผู้ตรวจการงานพระธรรมทูตภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน^๒

๓.๓ การเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ตามแนว

พุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) นั้น ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ทั้งคุณสมบัติของนักเผยแผ่ จุดมุ่งหมายในการสอน หลักการเผยแผ่ ลีลาการเผยแผ่ วิธีการเผยแผ่ เทคนิคการ เผยแผ่ รวมถึงการนำ บทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสาวก มาประยุกต์ใช้เป็น กลยุทธ์วิธีการในการเผยแผ่พุทธธรรม ให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

^๒ คณะกรรมการจัดงานมูทิตาสักการะการเจริญอายุวัฒนมงคลครบ ๘๐ ปี พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ๘๐ พรรษา อายุวัฒนมงคลครบ ๘๐ ปี พระเทพสิทธิมงคล เจ้าคณะจังหวัดระนอง, (ระนอง : โรงพิมพ์ระนองออฟเซต, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕ – ๒๑.

๓.๓.๑ คุณสมบัติของนักเผยแผ่ของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริบุญโญ)

พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริบุญโญ) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในการปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรม โดยเฉพาะเวลาที่ต้องเผยแผ่ด้วยวิธีการสอนได้ดำเนินการตามแนวความคิดที่ว่า “ผู้สอนกับผู้เรียนนั้น มีความสัมพันธ์กันในฐานะกัลยาณมิตร” ท่านจึงยึดหลักในการเผยแผ่ตามองค์ของกัลยาณมิตร ดังนี้^๓

๑) ท่านพยายามเข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเองชวนให้ผู้ฟังหรือคู่สนทนาอยากสนใจที่จะซักถามในประเด็นที่สงสัยหรืออยากรู้ (ปิโย)

๒) ในฐานะเป็นพระเถระผู้ใหญ่ และเป็นเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ที่มีความประพฤติเหมาะสมแก่ฐานะ ทำให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้ที่พบเห็น (กรู)

๓) มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ท่านได้มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ทั้งจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ สถาบันการศึกษาอื่น ๆ และการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง (ภาวนีโย)

๔) เป็นนักพูด เลือกใช้คำพูดและ วิธีการเผยแผ่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจ (วตุตา)

๕) อุดมต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำใดถาม คำล่วงเกิน คำดักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อย่างอดทนได้ไม่เบื่อง่าย ไม่เสียอารมณ์ และพร้อมที่จะนำข้อวิจารณ์เหล่านั้นมาพัฒนาตนเอง (วจนุกขโม)

๖) พูดคำที่ลึกซึ้งให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย ใช้วิธีการต่าง ๆ ในการนำเสนอ รวมถึงการยกตัวอย่างประกอบ ซึ่งมักเป็นนิทานที่ผู้ฟังคุ้นเคย หรือเป็นเหตุการณ์ที่กำลังได้รับความสนใจจากสังคมปัจจุบัน (คมุทริณฺจ กถํ กตุตา)

๗) ไม่ชักนำในฐานะ หรือในแนวทางที่ผิด เพราะ เป้าหมายสำคัญ ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือต้องการให้ผู้ฟังประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควร หลักการข้อนี้จึงมีความสำคัญเป็นอันมาก (โน จฏฐาเน นิโยชเย)

^๓สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริบุญโญ) เจ้าอาวาสวัดโปธาราม ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดระนอง อำเภอเมือง จังหวัดระนอง, ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

๓.๓.๒ จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ)

พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) กล่าวว่า ท่านมีความตระหนักอยู่เสมอว่าจุดมุ่งหมายในการสอนเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงคำนึงถึง เพราะจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ โดยต้องมีเนื้อหา หรือเรื่องที่จะสอน มีตัวผู้เรียนหรือผู้ฟัง และวิธีการสอน ที่เหมาะสม ครบถ้วนทุกอย่าง จึงได้นำหลักการในเรื่องนี้มาเป็นแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรม ดังต่อไปนี้^๔

๑) สอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น สอนให้รู้แจ้งเห็นจริงเฉพาะเท่าที่จำเป็นสำหรับบุคคลนั้น ๆ สิ่งใดที่ไม่จำเป็นสำหรับผู้ฟังหรือผู้รับการสอน ก็จะไม่สอนสิ่งนั้น สอนให้รู้แจ้งเห็นจริงเฉพาะเท่าที่รู้และจำเป็นเท่านั้น เช่น สอนพระภิกษุสามเณร ก็จะเน้นการปฏิบัติที่เหมาะสมของสมณะ สอนนักเรียน นักศึกษา ก็จะเน้นในเรื่องของการศึกษา สอนผู้ใหญ่ก็จะสอนในเรื่องของการทำหน้าที่การทำงาน สอนผู้สูงอายุก็จะเน้นเรื่องของการปล่อยวาง ทำจิตใจให้สงบ

๒) สอนอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรองตามให้เห็นด้วยตนเอง เช่น มีคนบอกว่าถ้าอยากเรียนให้ประสบความสำเร็จให้ท่องคาถาหัวใจนักปราชญ์ คือ สุ จิ ปุ ลิ ถ้ามัวแต่ท่องอย่างเดียว โดยไม่รู้ความหมายว่าแต่ละคำคืออะไร หรือรู้ความหมายแล้วไม่นำไปปฏิบัติไม่ลงมือปฏิบัติ แล้วจะสำเร็จได้อย่างไร

๓) สอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) สิ่งที่ท่านเน้นมากคือการให้ผู้ฟังสามารถนำสิ่งที่ได้รับฟังไปปฏิบัติได้จริง ท่านจึงย้ำเสมอว่าเรื่องนั้น ๆ สามารถนำไปปฏิบัติได้ในสถานการณ์ใด ให้ลองนำไปปฏิบัติดู ได้ผลอย่างไรแล้วก็นำมาเล่าสู่กันฟังตามโอกาส

๓.๓.๓ หลักการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ)^๕

พระพุทธองค์ได้ตรัสองค์แห่งธรรมกถึกไว้ว่า “อานนทการแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มิใช่สิ่งที่กระทำได้ง่าย ผู้แสดงธรรมแก่คนอื่น ฟังตั้งธรรม ๕ อย่างไว้ในใจ” คือ

- ๑) เราจักกล่าวไปตามลำดับ
- ๒) เราจักกล่าวยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ
- ๓) เราจักแสดงด้วยอาศัยความเมตตา
- ๔) เราจักแสดงโดยไม่เห็นแก่อามิส
- ๕) เราจักแสดงไปโดยไม่กระทบตนและคนอื่น

^๔ สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ ๕๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕).

^๕ สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ ๕๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕).

พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) ได้ยึดหลักองค์แห่งธรรมกถิกนี้ ในการเผยแผ่พุทธธรรมเสมอมา โดยท่านได้กล่าวไว้ว่า “คุณสมบัติ ๕ ประการนี้ ถ้าผู้สอนยึดเป็นหลักและสอนไปตามหลักทั้ง ๕ ประการแล้ว ประโยชน์ ๓ อย่าง ย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้ฟัง กล่าวคือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ และความสุข ประโยชน์ในภายหน้า ได้แก่ การเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ และประโยชน์อย่างยิ่ง คือ มรรค ผล นิพพาน พระธรรมกถิกเป็นผู้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๓ นี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องยึดหลักองค์แห่งธรรมกถิกไว้ให้มั่น”

หลักการข้อที่ ๕ ซึ่งกล่าวว่า แสดงธรรมโดยไม่กระทบตนและคนอื่นนี้ นอกจากจะหมายถึงการกระทบตัวบุคคลแล้ว พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) ยังให้ความสำคัญกับการกระทบกระทั่งกันระหว่างศาสนาด้วย นางสาวสุภาณี มะหิณี ครูวิทยาลัยการอาชีพกระบี่ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “ดิฉันเองเป็นอิสลาม แต่โชคดีที่ได้มีโอกาสเห็นการทำงานของหลวงพ่อ ได้ร่วมงานกับหลวงพ่อโดยเริ่มจากการทำหน้าที่ครูที่ปรึกษา ดูแลนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมที่วัด ได้เห็นว่าท่านเป็นพระที่ทำงานโดยมุ่งเน้นให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของศาสนา ให้ข้อคิดที่ดีในการทำงานและการใช้ชีวิต ท่านจะพูดเสมอว่า ให้ทุกคนยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในศาสนาที่ตนนับถือ และอย่าอ้างเรื่องความแตกต่างทางศาสนามาเป็นมูลเหตุของความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกัน”^๖

๓.๓.๔ ลีลาการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ)^๗

ในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) ท่านให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามคุณลักษณะในการสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเรียกว่า ลีลาในการสอน ๔ ประการ คือ

๑) สันทัตตนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา

๒) สมาทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริง ด้วยการชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ

๓) สมุตเตชนา เร้าใจให้แกว่งกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกใจให้มีอุตสาหะ แข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จ อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อย

๔) สัมปหังสนา ขโลมใจให้เข้มขึ้น ร่าเริง เบิกบาน ไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะเห็นประโยชน์ในการปฏิบัติ

^๖สัมภาษณ์ นางสาวสุภาณี มะหิณี , ครูวิทยาลัยการอาชีพกระบี่ จังหวัดระนอง , ๑ มีนาคม ๒๕๕๖.

^๗สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) ๕๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

นอกจากนี้ท่านยังยึดหลักในการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้า ๓ ประการ ตามที่ปรากฏในสังเวกปริกิตตปาฐะ ว่า

๑) อาทิกุลยาณ โฟเราะในเบื้องต้น คือศีล

๒) มชฺเณกุลยาณ โฟเราะในท่ามกลาง คือสมาธิ

๓) ปริโยสานกุลยาณ โฟเราะในที่สุด คือปัญญา

นางศิริพร ศรีสม ครูวิทยาลัยการอาชีพกระบี่ ซึ่งเคยเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ที่วัดคิโปธาราม ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “หลวงพ่อบุญจะสอนแบบใช้คำพูดให้น้อย ที่สุด แต่ท่านจะใช้วิธีปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านและ พระสงฆ์ได้ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความศรัทธาที่มั่นคงแก่ผู้ที่ ได้ร่วมงานกับท่าน”^๔

นางจิรภัทร จิระธรรมกุล ครูวิทยาลัยการอาชีพกระบี่ กล่าวว่า “ไม่ว่าจะ สอนเรื่องอะไร หลวงพ่อบุญจะอธิบายอย่างละเอียดจนมองเห็นภาพ ท่านจะใช้คำพูดที่ง่าย ๆ ฟังแล้วสามารถเข้าใจได้ทันที และท่านจะอธิบายเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในสังคม หรือประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจอยู่ในขณะนั้น ทำให้เรามองเห็นว่าหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่ทันสมัยและสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง”^๕

๓.๓.๕ หลักวิธีสอนเพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริบุญโญ)

การสอนคนแม้ในเรื่องเดียวกัน ก็ต้องมีรูปแบบในการสอนหลาย ๆ แบบ จึงจะประสบความสำเร็จตามต้องการ เพราะคนฟังมีหลายประเภท ต่างจิตต่างความคิด พระพุทธองค์ทรงนำเอาการสอนแบบต่าง ๆ มาสอนตามความเหมาะสม ซึ่งพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริบุญโญ) ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรม คือ^๖

๑) แบบสากัจฉาหรือสนทนา วิธีการนี้ พระพุทธองค์ทรงส่งเสริม ให้พระสาวกใช้กัน ดังทรงยกย่องว่า “การสนทนาธรรมตามกาลเป็นอุดมมงคล ” และจะมีศาลา เป็นที่นั่งสนทนาธรรมของพระภิกษุสงฆ์ทุกบ่าย เมื่อไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่อง พระองค์ก็จะเสด็จมาเอง ซึ่งพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริบุญโญ) ได้นำวิธีการนี้มาใช้มากเมื่อครั้งปฏิบัติ หน้าที่เป็นพระธรรมทูต ณ วัดธรรมโฆษณ์ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งทำให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมที่ปรากฏในเทศกาลบุญสารทเดือนสิบ

^๔สัมภาษณ์ นางศิริพร ศรีสม, ครูวิทยาลัยการอาชีพกระบี่ จังหวัดกระบี่, ๑ มีนาคม ๒๕๕๖.

^๕สัมภาษณ์ นางจิรภัทร จิระธรรมกุล , ครูวิทยาลัยการอาชีพกระบี่ จังหวัดกระบี่ , ๑ มีนาคม ๒๕๕๖.

^๖สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริบุญโญ) ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

๒) **แบบบรรยาย** จะทรงใช้เสมอในที่ประชุม ส่วนมากจะเป็นโอกาสที่มีผู้ฟังจำนวนมาก ๆ ดังที่ทรงแสดงพระธรรมเทศนาในเชตวันมหาวิหาร ในช่วงบ่ายของทุกวันและที่น่าสังเกตคือ ผู้ฟังมักจะมีความรู้ หรือมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นในขั้นพื้นฐานมาบ้างแล้ว ซึ่งพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญโญ) ได้นำวิธีการนี้มาใช้ในโอกาสที่ไปเผยแผ่ตามคำนิมนต์ของหน่วยงานต่าง ๆ และมีการกำหนดหัวข้อเรื่องไว้แล้ว โดยท่านจะใช้วิธีการจดหัวข้อสำคัญ ๆ ไว้ เพื่อให้การบรรยายเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเจ้าภาพ

๓) **แบบตอบปัญหา** ในการตอบปัญหาพระองค์ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสม พระองค์ตรัสว่า “การตอบปัญหาใด ๆ ต้องดูลักษณะปัญหาและเลือกวิธีตอบให้ถูกต้องเหมาะสม” จึงทรงจำแนกวิธีตอบปัญหาไว้ ๔ ประเภท ดังกล่าวแล้วในบทที่ ๒ ซึ่งพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญโญ) ได้นำวิธีการนี้มาใช้เมื่อมีผู้มาซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และท่านยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “การใช้วิธีตอบปัญหานี้ ต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง เพราะผู้ถามมีหลายประเภท ถ้าไม่พร้อมไม่ควรนำมาใช้”^{๑๑}

๔) **แบบวางกฎข้อบังคับ** โดยใช้วิธีการกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ และข้อบังคับ ให้สาวกหรือสงฆ์ปฏิบัติ หรือยึดถือด้วยความเห็นชอบพร้อมกัน เช่น เมื่อเกิดเรื่องที่เสียหายขึ้นหรือภิกษุที่ทำความผิดนำความเสียหายมาสู่หมู่สงฆ์ ก็ทรงบัญญัติพระวินัย โดยความเห็นชอบของสงฆ์ซึ่งพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญโญ) ได้นำวิธีการนี้มาใช้ในการปกครองสงฆ์ทั้งในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส และเป็นเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งท่านให้ความสำคัญกับการรักษากฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ดังที่ท่านได้กล่าวว่า “ถ้าจะอยู่ด้วยกัน ก็ต้องเคารพในกติกาเดียวกัน ต้องยอมรับกันให้ได้ ถ้ายอมรับกันไม่ได้ ก็อยู่ด้วยกันลำบาก”

อนึ่ง ในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญโญ) ท่านจะเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับเรื่องที่สอน บุคคลผู้รับการสอน รวมถึงบรรยากาศแวดล้อมเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้รับการสอนหรือผู้ฟังได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่และสามารถนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญโญ) ๙๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

๓.๓.๖ เทคนิคการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ)^{๑๒}

พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) ได้น้อมนำเอาเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการเผยแผ่พุทธธรรมทุกครั้ง เพราะเป็นที่ทราบกันดีในหมู่ชาวพุทธทั้งหลายว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่างของผู้ที่มีเทคนิควิธีสอนที่หลากหลาย ทรงสอนแบบทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม หรือจากเรื่องที่ย่อย ๆ ไปหาเรื่องที่ยาก ธรรมะเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาลึกซึ้งยากที่จะเข้าใจ โดยเฉพาะธรรมะขั้นสูง เช่น การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา การใช้อุปกรณ์หรือสื่อการสอน การทำเป็นตัวอย่าง ทำให้การเผยแผ่ของท่านประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ

๓.๓.๗ พระสาวก ที่เป็นแบบอย่างใน การเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ)

นอกจากการนำพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการเผยแผ่พุทธธรรมแล้ว พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) ยังได้นำบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสาวกมาเป็นแบบอย่างในการทำงานอีกด้วย

พระสาวกองค์สำคัญที่ถือเป็นต้นแบบในการเผยแผ่พุทธธรรมของท่าน คือ พระสารีบุตร ซึ่งท่านได้อธิบายว่า “พระสารีบุตรเป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทีต่อครูอาจารย์ และมีพระคุณทุกท่าน แม้แต่ผู้ที่เคยถวายอาหารบิณฑบาตเพียงทัพพีเดียวท่านก็ไม่ลืมบุญคุณ และในวาระสุดท้ายของชีวิตก็ยังไปแสดงธรรมแก่มารดา จนกระทั่งเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ซึ่งเราเองก็ตั้งใจแล้วว่า ทรายที่ร่างกายยังมีเรื้อยแรงอยู่ ก็จะทำหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธธรรมต่อไป”^{๑๓}

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ ๙๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ ๙๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

๓.๔ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา)^{๔๔}

พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) เป็นผู้แตกฉานในธรรมะอันเป็นคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา ประกอบกับเคยดำรงตำแหน่งเป็นพระนักปกครองระดับเจ้าคณะจังหวัด จึงทำให้การทำงานด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปด้วยความสะดวก ประสบความสำเร็จได้ในระดับที่น่าพอใจ

ท่านปฏิบัติหน้าที่นักเผยแผ่โดยยึดหลักตามพระพุทธพจน์ที่ว่า “จรถ ภิกขเว จาริก พุทธนิตาย พุทธนุสสาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानิ ” แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเราจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์แก่กุล และความสุขแก่เหล่า ทวยเทพและมนุษย์ ^{๔๕} และให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๓ ประการ^{๔๖} คือ

- ๑) ติฏฐธรรมกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน, ประโยชน์โลกนี้, ประโยชน์ขึ้นต้น
- ๒) สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์เบื้องหน้าหรือในภพหน้า, ประโยชน์สูงขึ้นไป
- ๓) ปรมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด, จุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

งานเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) จำแนกได้ดังนี้

๑) งานพระธรรมทูต พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระธรรมทูตจังหวัดระนอง สายที่ ๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ และในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับมอบหมายเป็นหัวหน้าคณะธรรมโฆณัติสัญจร ประกาศพระศาสนาและผลงานพระพุทธศาสนิกชนสายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ จังหวัดนครราชสีมา , บุรีรัมย์ , สุรินทร์ , อุบลราชธานี , มหาสารคาม , สกลนคร , อุดรธานี , เลย และเพชรบูรณ์ นอกจากนี้ท่านยังเป็นพระธรรมทูตประจำสำนักผู้ตรวจการงานพระธรรมทูตภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน^{๔๗}

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ๕๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

^{๔๕} วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๒/๒๗., วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๔๖} บ.ญ. (ไทย) ๓๐/๖๗๓/๓๓๓.

^{๔๗} คณะกรรมการจัดงานมูทิดาตักการะการเจริญอายุวัฒนมงคลครบ ๘๐ ปี พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ๕๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕, เจ้าคณะจังหวัดระนอง, (ระนอง : โรงพิมพ์ระนองออฟเซต, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕ – ๒๑.

งานพระธรรมทูตนี้ นับว่าเป็นผลงานการเผยแผ่พุทธธรรมที่โดดเด่นที่สุดของ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญโญ) ซึ่งท่านได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการทำงานเผยแผ่ในฐานะ พระธรรมทูตว่า “ตอนที่ทำงานเป็นพระธรรมทูต ได้ตั้งหลักการทำงานไว้ คือ”^{๔๔}

(๑) ต้องศึกษาพระธรรมวินัยให้เข้าใจ และปฏิบัติตามให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ตามหลักการที่ว่า ให้เป็นผู้รู้ดีรู้ชอบด้วยตนเองก่อน แล้วจึงสอนผู้อื่นให้รู้ตาม โดยทำให้เขาอยู่ให้เขาเห็นว่าหลักในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งดีและมีความเป็นอัครรรย ทำให้สามารถละความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้สงบได้จริง

(๒) ในส่วนของการเผยแผ่ ต้องทำจากวงแคบและค่อยขยายออกไปในวงกว้าง การทำงานนั้นเริ่มต้นจากการสอนนักเรียนและครูอาจารย์ในโรงเรียนให้มีความเลื่อมใสศรัทธาก่อน หลังจากที่ได้ไปอบรมพระวิปัสสนาจารย์มาแล้ว ก็นำมาสอนนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เรียบร้อย จนกระทั่งสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ มีผลการเรียนดีขึ้น ทำให้ผู้ปกครองของนักเรียนเกิดความเคารพเลื่อมใส หันมาศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติธรรมกันมากขึ้น และชักชวนกันมาจนกลายเป็น กลุ่มใหญ่

(๓) ใช้วิธีเก็บข้อมูลจากพื้นที่จริง เช่น ตอนอยู่ที่วัดสุวรรณคีรีวิหาร ไปสอน หนังสือในโรงเรียน เวลากลับวัดก็จะใช้วิธีเดินเพื่อสำรวจพื้นที่ ได้สังเกตเห็นพฤติกรรมของผู้คน ในเส้นทางที่เดินผ่าน ซึ่งมักจะมีการทะเลาะวิวาทในครอบครัวอยู่บ่อยครั้ง ก็ได้ใช้วิธีการ ขอบิณฑบาตให้เลิกทะเลาะกัน อโหสิกรรมต่อกัน และหันมาประพฤติปฏิบัติธรรม และยังได้ใช้ วิธีเดียวกันนี้แก้ปัญหาเรื่องการเล่นพนันชนไก่ บ่อนการพนัน การเสพยา และการทะเลาะวิวาท กับเพื่อนบ้าน

(๔) เมื่อได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งเป็นพระสังฆาธิการผู้ปกครองสงฆ์ ก็ได้ใช้ ตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งนั้น มาสนับสนุนการปฏิบัติงานพระธรรมทูต กล่าวคือ เมื่อได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสก็พยายามรักษาศรัทธาของญาติโยมด้วยการสร้างสาขานิคมขบถาต ให้ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนรอบวัด จนกระทั่งญาติโยมเหล่านั้นมีความศรัทธามั่นคง ต่อมาได้ รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะตำบล ก็พยายามประทับระครอง คุณพระภิกษุ สามเณร และอุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนให้การอุปถัมภ์บำรุง และพัฒนาวัดในตำบลให้มีความเจริญ

ครั้งได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอ ก็ได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้สนับสนุน การทำงานเผยแผ่ของเจ้าคณะตำบล ด้วยการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ รวมทั้งให้ความอนุเคราะห์ สงเคราะห์พระภิกษุ ทายก ทายิกา ที่เป็นผู้สูงอายุ เท่าที่จะสามารถทำได้

^{๔๔}สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญโญ) ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

ที่สุดได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะจังหวัด งานพระธรรมทูตที่ทำมาแต่เดิม ก็ขยายออกไปในลักษณะของการทำงานร่วมกันกับเจ้าคณะจังหวัดอื่น ๆ และได้รับแต่งตั้งให้เป็น หัวหน้าพระธรรมทูตสายที่ ๕ ซึ่งรับผิดชอบในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๗ (ระนอง กระบี่ พังงา ภูเก็ต และตรัง) และภาค ๑๘ (สงขลา พัทลุง สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส)

๒) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ได้ดำเนินการที่วัดตโปทาราม ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชน ในด้าน ศีลธรรม และวัฒนธรรม สุขภาพและอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม สามัคคีธรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้ร่วมกับหน่วย อ.ป.ต. อำเภอกระบุรี จัดงานส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นแห่งพระทางน้ำ และได้รับรางวัล ประธานหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบลดีเด่น (อ.ป.ต. ดีเด่น) เฉลิมพระเกียรติ ประจำปี ๒๕๕๓^{๑๕}

๓) งานสอนศีลธรรม และอบรมจริยธรรมนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านนี้ตั้งแต่ก่อนที่จะมีโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างเช่นในปัจจุบัน โดยปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา รวมทั้งการจัดค่ายคุณธรรมจริยธรรม ในสถานศึกษา ต่าง ๆ เช่น โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร, โรงเรียนสตรีระนอง, โรงเรียนเทศบาลบ้านเขาหินแก้ว, โรงเรียนชาติเฉลิม และวิทยาลัยการอาชีพกระบุรี ซึ่งท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า “หลังจากศึกษาจบ นักธรรมชั้นเอกแล้ว ได้รับอาราธนาจากครูใหญ่โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร ให้เข้าไปสอนวิชา พระพุทธศาสนา ซึ่งได้ทำหน้าที่สอนประจำตั้งแต่ชั้น ม.๑ จนถึงชั้น ม.๖ โดยเริ่มสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นต้นมา สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนให้มีกิริยามารยาทที่สุภาพ เรียบร้อย รู้จักการไหว้ การแสดงความเคารพตามหลักมารยาทไทย รู้จักกล่าวคำว่า สวัสดี, ขอโทษ, ขอบคุณ รู้จักการปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ และได้ริเริ่มให้มีการสอบธรรมศึกษาชั้นตรี, โท และเอก ปรากฏว่ามีนักเรียนสอบได้เป็นจำนวนมาก”^{๑๖}

การเผยแผ่พุทธธรรมผ่านงานสอนศีลธรรมและอบรมจริยธรรมนักเรียนของ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญโญ) นับว่าประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง และเป็นจุดเริ่มต้น ของการนิมนต์พระสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียน หลังจากทีระบบการศึกษาแยกตัวออกไปจากวัด

^{๑๕} คณะกรรมการจัดงานมูทิดาสักการะการเจริญอายุวัฒนมงคลครบ ๘๐ ปี พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญโญ), เจริญอายุวัฒนมงคลครบ ๘๐ ปี พระเทพสิทธิมงคล เจ้าคณะจังหวัดระนอง, หน้า ๑๕-๒๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญโญ) ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

มาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งในส่วนนี้ท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ครั้งหนึ่งอาจารย์อภัย จันทวิมล^{๒๑} ได้มาตรวจราชการ ได้มีโอกาสพูดคุยกันในเรื่องนี้ ท่านก็ได้นำไปขยายผลให้มีการบรรจุครูที่เป็นพระสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ โดยนิมนต์พระสงฆ์ที่มีความรู้วิชา คุรุมูล, คุรุประถม, คุรุมัธยม หรือจบปริญญา เข้ารับการอบรมเป็นเวลา ๑๐ วัน มีพระเข้าอบรม ครั้งแรก ๑๒๐ รูป หลังการอบรมสอบบรรจุได้ ๘๐ รูป สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ”^{๒๒}

๔) การเผยแพร่ทางวิทยุและโทรทัศน์ ได้ดำเนินการโดย จัดกิจกรรมเผยแพร่ พระพุทธศาสนา ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดระนอง ในรายการ “ร่มโพธิ์” ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘^{๒๓}

๕) งานเผยแพร่ต่างประเทศ ถึงแม้ว่าพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญโญ) จะไม่ได้เป็นพระธรรมทูตสายต่างประเทศ แต่ท่านก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแพร่พุทธธรรมในต่างประเทศ ตามโอกาสอันสมควร ซึ่งท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า เดินทางไปแสดงธรรมแก่ญาติโยมในสหภาพ เมียนมาร์ ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดระนอง โดยมีจุดเริ่มต้นจากการสงเคราะห์แรงงาน ชาวพม่าที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย^{๒๔} และในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้มีโอกาสเดินทางไปร่วมงาน ผูกพัทธสีมาที่วัดพุทธปทีป ประเทศอังกฤษ และได้ศึกษาดูงานด้านพระพุทธศาสนาในประเทศ อังกฤษ ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย และอิตาลี^{๒๕}

^{๒๑}ดร.อภัย จันทวิมล, อดีต ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. ๒๕๐๔ – ๒๕๑๑), อดีต รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. ๒๕๑๓ – ๒๕๑๔) และ อดีต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. ๒๕๑๕ – ๒๕๑๗).

^{๒๒}สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญโญ ๙๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕).

^{๒๓}คณะกรรมการจัดงานมูทิดาตักการะการเจริญอายุวัฒนมงคลครบ ๘๐ ปี พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญโญ ๙๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕) เจ้าคณะจังหวัดระนอง, หน้า ๒๑.

^{๒๔}สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญโญ ๙๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕).

^{๒๕}คณะกรรมการจัดงานมูทิดาตักการะการเจริญอายุวัฒนมงคลครบ ๘๐ ปี พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญโญ ๙๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕) เจ้าคณะจังหวัดระนอง, หน้า ๒๐.

๓.๕ กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ)

ดังได้กล่าวไว้ในบทที่ ๒ ว่า กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีหลายวิธี ซึ่งพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) ได้ให้สัมภาษณ์ถึงกลยุทธ์ในการเผยแผ่ที่ท่านนำมา ใช้สรุปได้ ดังนี้^{๒๖}

๓.๕.๑ การเทศนา พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) ได้เผยแผ่พุทธธรรม ด้วยการเทศนา โดยท่านได้ใช้โอกาสแสดงพระธรรม เทศนาเป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวพุทธ เช่น วันขึ้นบ้านใหม่ วันแต่งงาน ไปจนถึงงานศพ ซึ่งมีทั้งเทศน์เดี่ยว และเทศน์แบบปฐก-วิธัสนา นอกจากนี้ท่านยังใช้สถานการณ์เทศน์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และเนื้อหาที่ใช้เทศน์ก็มักจะมาจากเหตุการณ์ที่กำลังเป็นที่สนใจ หรือเป็นปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ในเวลานั้น

๓.๕.๒ ปาฐกถาธรรม เป็นวิธีการที่พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) มักนำมาใช้ในการเผยแผ่พุทธธรรม โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนนักศึกษา หรือหน่วยงาน ซึ่งมีทั้งที่เจ้าของงานกำหนดหัวข้อให้ หรือท่านกำหนดหัวข้อเอง ในกรณีนี้ท่านจะเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น นักเรียนนักศึกษา ท่านก็จะเน้นเรื่องการใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

๓.๕.๓ อภิปรายธรรม เป็นกิจกรรมการเผยแผ่พุทธธรรมที่พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) นำมาใช้ประกอบในการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน นักศึกษา โดยท่านจะกำหนดหัวข้อเรื่อง แล้วให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันอภิปราย แล้วท่านก็จะสรุปให้อีกครั้งหนึ่ง

๓.๕.๔ สันทนาธรรม เป็นกิจกรรมการเผยแผ่พุทธธรรมที่พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) มักนำมาใช้ในการสอนพระภิกษุสามเณร หรือญาติโยมที่แวะมาเยี่ยมเยือนท่านเป็นการส่วนตัว นอกจากนี้ในการเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ท่านยังนิยมการสนทนาธรรมกับผู้ร่วมเดินทาง หรือผู้ที่พบเจอกันระหว่างการเดินทางอีกด้วย

๓.๕.๕ การสอนกรรมฐาน พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) ปฏิบัติงานด้านนี้ในฐานะรองประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย และหัวหน้าหน้ได้ฝ่ายวิปัสสนาธุระ กองการวิปัสสนาธุระแห่งประเทศไทย ในพระสังฆราชูปถัมภ์

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญฺโญ) ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

๓.๕.๖ การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการใช้สื่อประเภทรูปภาพ และวิดีโอประกอบการสอนสำหรับนักเรียนนักศึกษา ส่วนการสอนผู้ใหญ่ ท่านจะใช้วิธีการแจกหนังสือ เทป หรือแผ่นซีดีธรรมะสำหรับศึกษาด้วยตนเองเป็นหลัก โดยท่านจะอธิบายสาระสำคัญหรือจุดที่ควรสนใจเป็นพิเศษให้

ในข้อนี้ นางสาวเรียง หงษ์นิล อายุ ๖๔ ปี ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เวลาที่ท่านเจ้าคุณไปเยี่ยมผู้สูงอายุในโอกาสต่าง ๆ ท่านมักจะมีหนังสือธรรมะไปแจกให้เสมอ หนังสือที่นำไปแจกส่วนใหญ่ก็เป็นของท่านพุทธทาส หลวงพ่อปัญญานันทะ ที่พิมพ์เป็นเล่มเล็ก ๆ แบบที่นิยมแจกกันในงานต่าง ๆ ตัวหนังสือใหญ่ ทำให้ผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องหูตาไม่ค่อยดี ก็สามารถอ่านได้”^{๒๖}

๓.๖ ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา)

การดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลเป็นต้นมา ถือเป็นการดำเนินงานอย่างมีแผนงานตามระบบ จึงทำให้พระพุทธศาสนาประดิษฐานมั่นคงมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งข้อนี้อาจทำให้ดูเหมือนเป็นความสมบูรณ์พร้อมของพระศาสนา จนละเลยที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาสตร์สมัยใหม่ ทำให้ตกอยู่ในความประมาท เพราะไม่อาจสร้างจุดดึงดูดความสนใจให้เกิดขึ้นกับคนรุ่นใหม่ได้ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) มีความตระหนักในข้อนี้เป็นอย่างดี ท่านจึงให้ความสำคัญกับ การเรียนรู้เพื่อที่จะนำศาสตร์สมัยใหม่มาปรับประยุกต์ใช้กับหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้ท่านสามารถกำหนดนโยบาย วางแผนงาน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคปัจจุบัน

ก่อนการดำเนินงานเผยแผ่ พุทธธรรม พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) จะกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่ ซึ่งประกอบด้วยแผนงาน โครงการ และกิจกรรมการเผยแผ่อย่างเป็นระบบ และใช้หลักการวิเคราะห์สถานการณ์ ๔ ด้าน ที่เรียกว่า SWOT เพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติการเผยแผ่พุทธธรรมในพื้นที่หรือสถานการณ์จริง

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวเรียง หงษ์นิล, อายุ ๖๔ ปี ชาวบ้านปากจั่น อำเภอกะบุรี จังหวัดระนอง, ๑ มีนาคม ๒๕๕๖.

๓.๓ คุณสมบัติของนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ของพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา)

ในการทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมของ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) นั้น ท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า “นักเผยแผ่ที่ดี จะต้อง เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของนักเผยแผ่ที่พึงประสงค์ ตามแนวทางแห่งพุทธะ คือหลักสัปปริสธรรม ๗ อันประกอบด้วย^{๒๔}

๑) มีธัมมัญญตา คือ เป็นผู้รู้ธรรมคือหลักการ หลักความจริง เนื้อหาสาระของเรื่อง สามารถจะสื่อสาร รู้แจ้งแทงตลอดในทฤษฎีและปฏิบัติในการทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรม

๒) มีอรรถัญญตา คือ รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แน่นอน ชัดเจน ทำให้การเผยแผ่ของท่านนั้นประสบผลสำเร็จ เป็นที่น่าพอใจ

๓) มีอัตถัญญตา คือ รู้จักตนเองรู้ว่าตนคือใคร มีความพร้อมหรือไม่อย่างไร การรู้จักตนเองเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งเมื่อเรารู้จักตนเองดีแล้ว จะมีการยอมรับตนเอง แล้วจะเปิดเผยตนเอง สามารถสื่อสารภายในตนเองได้อย่างดีเยี่ยม ผู้ที่สามารถสื่อสารภายในตนเองได้ดี จะเป็นคนที่สามารถรับรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีวิจารณ์ญาณที่สุขุมรอบคอบ มีเหตุผลผล ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพยิ่ง ในการทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมนั้น พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ได้มีการประเมินตนเองและมีการศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ทำให้ท่านสามารถที่จะมีข้อมูลประกอบการเผยแผ่ที่ทันสมัยอยู่เสมอ

๔) มีมัตถัญญตา รู้จักประมาณ และรู้จักความพอดี การสื่อสารบางอย่าง หากมากเกินไปผู้รับสารก็รับไม่ได้ หากน้อยเกินไปก็ไม่เพียงพอแก่ผู้รับ การรู้จักประมาณในการสื่อสาร ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป ซึ่งพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ยึดหลักการนี้เป็นสำคัญ คือท่านจะดูความพร้อมของผู้ฟัง ถ้าผู้ฟังไม่พร้อมที่จะเริ่มฟัง หรือไม่สามารถที่รับฟังต่อไป ท่านก็จะจะไม่พยายามยัดเยียดให้เขาฟัง แต่จะให้โอกาสในการปรับเปลี่ยนอิริยาบถ เพื่อสร้างความพร้อมก่อนที่จะทำการเผยแผ่ทุกครั้ง

๕) มีกาลัญญตา คือ รู้จักกาลเวลา ผู้ส่งสารต้องรู้จักเวลาในการสื่อสาร ว่าเวลาไหนควรเวลาไหนไม่ควร หากผู้ส่งสารไม่รู้จักเวลาในการสื่อสาร แม้ว่าจะเป็น การสื่อสารภายในตนเอง การสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารของมวลชน นอกจากการสื่อสารนั้น จะไม่ประสบความสำเร็จแล้วบางทีอาจมีอุปสรรคต่างๆ ตามมาอีกด้วย การรู้จักเวลาจึงเป็นคุณสมบัติ สำคัญ ประการหนึ่งของผู้ส่งสารตามแนวทางแห่งพุทธะ ซึ่งพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ท่านให้ความสำคัญมากอีกเรื่องหนึ่ง ท่านมักกล่าวกับผู้ใกล้ชิดเสมอว่า

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา ๕๖๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕).

“คนเราทุกคนต้องรู้จักว่าเวลาไหนควรหรือไม่ควรทำอะไร อะไรที่ควรทำก็ต้องรีบทำ อย่าผัดวันประกันพรุ่ง เพราะจะทำให้เสียเวลาที่จะทำความดีในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป”^{๒๕}

นายสมยุทธ์ อุดมการไพศาล ครูวิทยาลัยการอาชีพกระบะบุรี ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “หลวงพ่อบอกให้ความสำคัญเรื่องเวลาเป็นอย่างมาก ท่านสอนว่าเราต้องรู้ว่าเวลาไหนควรทำหรือไม่ควรทำอะไร ยิ่งเราเป็นผู้สูงอายุ เวลาของเรายังเหลืออยู่อีกมากน้อยแค่ไหนก็ไม่รู้ อะไรที่ยังไม่ได้ทำ ยังมีกำลังอยู่ก็ให้รีบทำ”^{๒๖}

๖) มีปรีชาญาณ คือ รู้จักชุมชน รู้จักสังคม ในทางนิเทศศาสตร์เรียกว่า กลุ่มผู้รับสาร กลุ่มเป้าหมาย ผู้ส่งสารต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารจึงจะประสบความสำเร็จ ยิ่งรู้จักมากเท่าไร การสื่อสารยิ่งจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น พระพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมะของพระองค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น เพราะว่าพระองค์ทรงรอบรู้ผู้รับสารได้อย่างแจ่มแจ้ง ทรงรู้ไปถึงภูมิหลังหรือกรรมเก่าแต่ชาติก่อนของผู้รับสาร ผู้ส่งสารที่เป็นปุณฺณธรรมคา ก็มีความจำเป็นต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นใคร ต้องรู้จักเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งพระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “หลักการข้อนี้สำคัญมาก เพราะการรู้จักว่าชุมชนนั้นเขามีค่านิยม ธรรมเนียม ประเพณีอย่างไรแล้ว จะทำให้เราสามารถเลือกเรื่องที่จะพูดคุยกับเขาให้เหมาะสมได้ พูดคุยกับเขาได้รู้เรื่อง ไม่สร้างความขัดแย้ง”^{๒๗}

นางสาวเต๋ เหว สัญชาติพม่า ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “หลวงพ่อบอกท่านจะให้ความสำคัญกับธรรมเนียมของท้องถิ่น เมื่อเห็นธรรมเนียมของชาวพม่าบางอย่างที่ต่างกับคนไทย ท่านก็ไม่เคยพูดว่าแบบนี้ที่เมืองไทยเขาไม่ทำกัน แต่ท่านจะสอนว่าแบบนี้ตรงกับคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่องอะไร ทำให้เราได้เรียนรู้หลักธรรมและยังทำตามธรรมเนียมเดิมของเราควบคู่กันไปได้”^{๒๘}

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา ๙๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕).

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายสมยุทธ์ อุดมการไพศาล , ครูวิทยาลัยการอาชีพกระบะบุรี จังหวัดระนอง , ๔ มีนาคม ๒๕๕๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปัญญา ๙๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕).

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางสาวเต๋ เหว, สัญชาติพม่า ณ วัดตโปทาราม อำเภอเมือง จังหวัดระนอง, ๑ มีนาคม ๒๕๕๖.

๙) มีบุคคลปโรปริ ญญตา คือ รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล ว่าผู้รับสารแต่ละคน แต่ละกลุ่มมีลักษณะจำเพาะเป็นของตนเอง มีจิต มีอริยาสัย มีศักยภาพในการรับสารมากน้อย แ่ไหนเพียงใด การที่ผู้ส่งสารรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลได้นั้น ทำให้สามารถแยกแยะผู้รับสารได้ดี หลักการข้อนี้ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญโญ) กล่าวว่า “คนเราทุกคนมีความแตกต่างกัน ที่สำคัญคือ ไม่มีใครสมบูรณ์แบบเต็มร้อย ทุกคนล้วนมีส่วนขาด มีส่วนเหลือส่วนเกิน ดังนั้น การเผยแผ่กับคนหมู่มาก เราก็อ่ย่ตั้งความหวังสูงเกินไปว่าจะเข้าใจตรงกันหมด ต้องทำใจล่วงหน้า มาฟังร้อยคน มีคนเข้าใจแค่ครึ่งหนึ่งก็ถือว่าเราทำหน้าที่เผยแผ่สำเร็จแล้ว”^{๓๓}

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระเทพสิทธิมงคล (เสนอ สิริปญโญ ๕๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕).